

İLHAMIN DERECELERİ

Menazil sahibi derki:

İlham üç derecedir.

Birinci derece: duymaya bağlı ve kesin olarak vahy şeklinde tezahür eden nebe (haber) dir. Zira mutlak anlamda **"nebe"** bir özelliği olan habere denir. Her haber nebe değildir. Oysa bu, o büyük gaybdan gelen haber manasına nebedir.

Vahy ve ilhamdan kasdedilen kendisine ilham gelen kişiye bunun gereğinin kesin olduğunu bildirmektir. Bu ya işitme vasıtasıyla olur. Ya da vasıtasız bildirmesiyle olur.

Ben derim ki: İlhamın işitme vasıtasıyla hasıl olanına gelince, bu ilham değildir. Bilakis bu hitab kabilinden birşeydir. Bunun nebilerden başkası için meydana gelmesi düşünülemez. Hz. Musa'ya tahsis edilen hitab bu kabildendir. Zira burada hitab eden Hakk Azze ve Celledir.

Riyazat erbabının çoğu hakkında hasıl olan işitmeye gelince:

Bu da üç şekilden biri ile olur, bunun dördüncü bir şıkkı yoktur. Bunun en üst mertebesi Melikin ona cüz'i bir şekilde hitab etmesidir. Bu hitab, nebilerden başkasına da hasıl olur. Nitekim melekler İmran b. Husayn'a selamla hitap etmişlerdi.İmran dikkatle bakınca selam vermeyi kesiyorlardı, İmran dikkatli bakmadığı zaman meleki hitab tekrar geri geliyordu. Bu çeşit hitab iki türlüdür:

Birincisi: kişinin bizzat kulağı ile duyduğu hitab ki müminlerin geneline nisbetle bu nadiren gerçekleşir.

İkincisi: kalbe atılan bir hitabdır, melek onu ruha ilka eder. Nitekim meşhur hadiste:

"Şüphesiz meleğin de şeytanın da ademoğlunun kalbine bir şey ilham etmesi mümkündür. Meleğin ilhamı hayrı hatırlatması, vaadi tasdik etmesidir, şeytanın ilhamı şerri hatırlatması ve vaadi (cenneti- cehennemi) **tekzib etmesidir".**

Sonra Rasulullah şu ayeti okur:

"Şeytan size fakirliği vaad eder ve fahşayı (yüz kızartıcı şeyleri) **emreder, Allah ise size mağfiret ve lutfunu vaad ediyor"**
(Bakara, 268)

Diğer bir ayette Allah Teala:

"Hani o gün Rabbin meleklerine ben sizinle beraberim gidin, müminlerin kalbini sağlamlaştırın diye vahyetmişti" (Enfal,12) buyurur.

Bu ayet **"Onların kalblerini güçlendirin ve onlara zafer müjdeleyin"** şeklinde tefsir edildiği gibi **"Onlarla beraber savaşta hazır bulunun"**

şeklinde de yorumlanmıştır. Bunların ikisi de doğrudur. Melekler hem müminlerle beraber savaşta hazır bulunmuşlar, hem de onların kalblerini pekiştirmişlerdir.

Allah'ın mümin kullarının kalbine vaz ve nasihat vermesi de bu hitab nevindedir. Nitekim Tirmizi'nin Camii ile Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde Nevvas b. Seman yoluyla gelen hadisde Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah Teala sıratı müstakimi; şöyle temsil eder. Sıratın iki yanı surla çevrilidir, bu surların açık duran kapıları vardır, kapıların üzerinde geniş perdeler mevcuttur ve sıratın bir başında bir de üzerinde durup insanları sırata çağıran davetçiler bulunur.

İşte bu sırat-ı müstakim İslam'dır. Surlar Allah'ın hududu, açık duran kapılar da Allah'ın haramlarıdır. Allah'ın hadlerinden birini çiğneyen, o perdeyi kaldırmış (yani sırat-ı müstakimden çıkmış)
olur. Yolun başında duran davetçi Allah'ın kitabıdır. Yolun üstünde duran davetçi de Allah'ın mü'minlerin kalbindeki öğütçüsüdür."

Müminlerin kalbindeki bu öğüt melekler vasıtasıyla gelen ilahi ilhamdır.

Bu ilhamın doğrudan meydana gelmesine gelince bu, henüz açıklığa kavuşmuş ilan şeylerden değildir. Bu konuda olumlu ya da olumsuz kesin bir yargıya varmak delile dayanır.

En iyi bilen Allah'dır.

İşitmekle vuku bulan hitabın ikinci nevi: Bu, cinler tarafından gelen gaybi hitablardır. Bazen hitab eden mümin salih bir cin olur ve bazen de şeytan olur. Aynı şekilde bu nevi ilham da kendi içinde iki kısma ayrılır.

Birincisi: Melek ya da şeytanın hitabının kişinin kulağıyla işitebileceği şekilde iknasıdır.

İkincisi: İlham olunurken ilhamın kalbe doğdurulmasıdır. Cinnin emir veya nehiyde bulunurken ve ona vaad ederken ümit verirkenki vaad ve ümitlendirmesi bu eşit ilhamdandır. Nitekim Allah Teala da :

"Şeytan onlara vaad eder ve onları ümitlendirir, oysa şeytan onlara ancak aldanmayı vaad eder" (Nisa, 120),

"Şeytan size fakirliği vaadeder ve yüz kızartıcı şeyleri yapmanızı emreder" (Bakara, 168) buyurur.

Kalbin de kulağın da bu tür hitabdan nasibi vardır. Bundan ancak peygamberler ve ümmetin tamamı korunmuştur.

Bu hitaba maruz kalan kişi bu hitabın meleki mi yoksa Rahmani mi olduğunu nereden,hangi burhan ve delille bilecek?

Şeytan nefse ilhamını atar, kulağa hitabını bırakır. Aldatılmış ve tuzağa düşürülmüş olan kişi de, bana söylendi, böyle hitab edildi ben de tasdik ettim der. Fakat sana söz söyleyen ve hitab edenin kim olduğunu biliyor musun?

Ömer b. Hattab (r.a), Gaylan b. Seleme'ye -sahabedendir- hanımlarını boşayıp malını çocukları arasında taksim edince - "öyle zannediyorum ki - şeytan kulak hırsızlığı yaparak senin öleceğini öğrendi de ölümü senin nefsine koydu. Ey Şehr (Ömer) senden sonra okuyanlar kime güvensin, gerçeği kimden öğrensinler."

Üçüncüsü: Hal hitabıdır. Şahsın kendisinden çıkar ve yine kendisine döner, Şahıs ise bunun dışarıdan geldiğini zanneder. Oysa bu hitab kişinin kendisindendir, nefsden çıkar yine nefse

döner.

Bu, çoğunlukla saliklere arız olan ve onları yanıltan bir durumdur. Salik bunun Allah'ın hitabı olduğunu, Allah'ın kendisiyle konuştuğunu sanır. Bu yanılmanın sebebi şudur:

İnsanın latif ve ince müdrikesi, riyazetle berraklaşıp yoğun meşgalelerinden alakası kesilince, bu müdrikenin hükmü bedeni kaplayan kalb ve ruhun hükmü mesabesinde olur, bilginin hükmü de ruha ve kalbe olur. Böylece nefs ve kalbin bütün gayreti kendilerine bağlı bitişik olan manaları tecrid etmeye yönelir ve ruhun bu manalara bağlantısı da daha da artar. Böylece ruh bu meşgul edici ve bağlayıcı şeylerin yerini alır ve kalb bu manalarla dolar. Sonra bu manalar konuşmaya ve olağan şeyler hükmündeki ruhi ve kalbi hitaba dönüşür ve böylece ruhun arınmasına uygun düşer. Böylece bu manalar, işitme duyusu için işitilmiş sesler gibi şekillenir. Görme duyusu için görünen şahıslar gibi şekillenir. Ve o kişi bir takım suretler görmeğe ve bazı hitabları duymaya başladığını sanır. Oysa bütün bunlar onun nefsinde olup bitmektedir, hariçten gelen hiç birşey yoktur. Ama o birşeyler gördüğüne bir şeyler işittiğine ve doğru' söylediğine yemin eder.Fakat acaba gördüğü dışardan mı yoksa nefsinden mi? Bütün bunlar kişinin temyiz kabiliyetinin zayıflığı; ilminin azlığı, bu manaların kalbini kaplaması ve ruhun meşgalelerden tecrid edilmesinden kaynaklanır.

İşte bu üç şekil hitabın çeşitleridir. Kim bunlarla gösteriş yaparsa o ancak aldanma, hile ve tuzak içindedir. Bu konuda söylenecek söz bundan ibarettir. Bu konu anlayıp inceleyebilen için en önemli konulardandır. Doğruya ulaşmayı nasib eden Allah'dır.

(Menazil Sahibi) Herevi derki: "**İlhamın ikinci derecesi:** Apaçık meydana gelen ilhamdır. Bunun doğruluğunun belirtisi şudur ki; buna mazhar olan kişi, perdeyi yırtmaz, dinin çizdiği sınırı (had) aşmaz ve hiçbir zaman hataya da düşmez."

Bu ikinci derecedeki ilhamla birinci derecedeki ilham arasıdaki fark şudur:

Bu ikinci derecedeki ilham kalbden atılması mümkün olmayan zaruri olan şeyin bilgisine benzer. Bu ilham muayene (müşahade) mükaşefedir. Bu, birinciden daha üstün bir derece ve ondan daha açıktır.

Bu ilhamın kalbe nisbeti görülen şeyin göze nisbeti gibidir. Bu tür ilhamın üç belirtisini saymıştır.

Birincisi: Perdeyi açmamasıdır. Bu ilham sahibi başkasının gizli hali kendisine keşfolunduğu zaman, ister hayr olsun, isterse şerr olsun bunu açıklamaz. Veya Allah'ın sırrını insanlardan gizlediği şeyi açıklamaz ve kendisine hali keşfedilen sırrını da gizler.

İkincisi, haddi aşmamasıdır. Bu da iki manaya gelebilir:

Birincisi: Bu ilhamla Allah'ın koyduğu sınırı aşarak günah işlemez, kahinler ve şeytani keşf sahihlerinin yaptıkları gibi.

İkincisi: Dinin sınırlarının aksine hareket etmez. Allah'ın, ardına düşülmesini ve araştırılmasını yasakladığı ayıpları (avret) araştırmak gibi. Bu keşif sahibi keşfiyle bu gibi işlere yeltenir, müslümanların ayıp ve kusurlarını araştırırsa bu keşif Rahmani değil, şeytanidir.

Üçüncüsü: Bu keşif sahibini hiçbir zaman hataya düşürmemiştir. Şeytani keşif böyle değildir. Çünkü şeytani keşifte hata çok olur. Nitekim Nebi (sav) İbn Said'e **"ne görüyorsun?"**
diye sorduğunda, o da bazen doğru bazen yanlış görüyorum, demiş, Nebi de, sana karışık gösteriliyor.
(Buhari, Edeb,97; Müslim, Fiten, 95)
buyurmuştur.

Şeytani keşif mutlaka yalandır doğruluğu hiçbir zaman daim olamaz. "Menazil" sahibi derki, ilhamın üçüncü derecesi: sırf gerçeğin parladığı, tecelli ettiği ihamdır. Bu ilham sahibi, salt ezeli

hakikatin kaynağından konuşur. Bu, kendisine işaret edilemeyecek kadar zirvede olan bir ilhamdır.

Ona göre tahkikin kendisi: Hakikati müşahededе fani olmaktır. Şöyle ki bu müşahade sırasında hakikatten başka herşey yok olur ve resimler sırf yokluğa (adem) bürünür. Bu derece ilham, ilham gelene sırf hakikat olarak açılır, bu ilhama akıl ve hissin idraklarından hiçbir şey karışmaz.

Eğer burada akli veya hissi bir idrak söz konusu ise hakikatin sırf parıltısı olamaz, böyle bir şey meydana gelmez. Onlara göre bu keşiften bahsedeni ancak onunla birlikte olan ve ona bu hususta iştirak eden anlayabilir. Bu keşif sahihlerine göre bütün mahlukat o sırf hakikat karşısında hicaplıdırlar. Yine onlara göre ilim, akıl, hal bu hakikat karşısında örtülüdür ve mahlukatın konuşması ancak hicabın berisindeki dil iledir. Mahlukat bu hicabın ötesinde gizli mananın dilinden anlamazlar, îşte bundan dolayı bu hakikata işaret etmek onu ifade etmek mümkün değildir, işaret ve ifade ancak duyular va akıl yoluyla kavranılan şeylerde olur, bu keşf ise hissi ve aklın ötesinde olan bir keyfiyettir. Bu ilham hasılı şudur ki: Bu ilhamla beraber bütün vasıtalar ortadan kalkar, yok olur, izmihlal bulur: Fakat bu durum varlıkta değil, şuhud halinde olur. Vahdet-i Vucud'u savunan ittihadiliğe gelince, onlar bunu varlıkta adem (yokluk) ve izmihlal olarak nitelerler.

"El-Menazil" kitabının müellifini de kendilerinden sayarlar, oysa o akıl, din, hal ve marifetçe onlardan uzaktır.

Allah en iyisini bilir.

EDİTÖR:

İlham ile alakalı Mektubatı Rabbani'den ilgili mektublar ile karşılaştırırsak daha sağlam bilgi sahibi oluruz. Her ne kadar kendi anlayışına göre açıklamışsa da ibni Kayyım, ilhamı ve kerameti kabul eden bir zat olduğu belli. Ama şimdikiler, inkarları için bu gibi kimselerin adını kullanarak milleti ifsat ediyorlar. Onların şia mı, vehhabi mi, mezhebsizmi veya yeni bir mezheb -işkembe mezhebi- -mide mezheb- -akıl mezhebi- gibi birşey olmaları kaçınılmazdır.